

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Асен Кънчев Рахнев

за дисертационен труд на тема

„Формиране на дигитални умения у учениците в начална училищна възраст чрез интегриране на технологии в учебния процес“

с автор Румяна Иванова Карадимитрова

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки,

професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...,

докторска програма: „Методика на обучението по информатика и информационни технологии“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-618 от 25.03.2022 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури във връзка с процедурата за защита на дисертационен труд на тема **„Формиране на дигитални умения у учениците в начална училищна възраст чрез интегриране на технологии в учебния процес“** за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“, област на висше образование: „1. Педагогически науки“, професионално направление: „1.3. Педагогика на обучението по ...“, докторска програма: „Методика на обучението по информатика и информационни технологии“ от Румяна Иванова Карадимитрова – задочен докторант към катедра „Обучение по математика, информатика и информационни технологии“ на Факултета по математика и информатика при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ с научни ръководители проф. д-р Коста Андреев Гъров и доц. д-р Румяна Йорданова Папанчева.

Представеният от Румяна Иванова Карадимитрова комплект материали е в съответствие с чл. 36, ал. 1 от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“ и включва следните документи:

- Молба от Румяна Иванова Карадимитрова до Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ за разкриване процедура за защита на дисертационния труд;
- Автобиография по европейски формат;
- Протокол № 19-2021/2022 от 21.02.2022 г. на КС за предварителното обсъждане на дисертационния труд;

- Автореферат;
- Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи от Румяна Иванова Карадимитрова;
- Справка за спазване на специфичните изисквания на ФМИ при ПУ;
- Списък на публикациите на Румяна Иванова Карадимитрова по темата на дисертационния труд;
- Дисертационен труд;
- Копия на публикациите по темата;
- Комплект документи на хартиен носител;
- Приложени документи в електронен вид 7 броя.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Румяна Карадимитрова завършва висшето си образование в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас със специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ със степен бакалавър през 2013 г. и магистър през 2016 г. През 2018 г. завършва и професионална квалификация „Детски и начален учител по английски език“. От февруари 2017 г. до сега е докторант в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. В периода 9.2019-8.2020 придобива квалификация „Preparing to work in schools, Teaching assistant“, през 2017-2020 „English Language Qualification (Level 2 — B2)“ и през 217-218 г. - „Employability skills“ в New City College, Tower Hamlets, London. През 2020-2021 г. се квалифицира като „Introduction to customer service“ в Go Train Ltd, London Institute.

Румяна Карадимитрова от септември 2017 г. досега работи като лектор в СНЦ „Образование и технологии“, гр. Бургас където:

- Организира и преподава в национални семинари за учители;
- Организира и участва в Научно-практически форум „Иновации в обучението и познавателното развитие“.

От 2013 до 2017 г. е възпитател в „Образование и технологии ООД“.

Актуалност на дисертационната тема и целесъобразност на поставените цели и задачи

Разработеният от Румяна Иванова Карадимитрова дисертационен труд „Формиране на дигитални умения у учениците в начална училищна възраст чрез интегриране на технологии в учебния процес“ представя резултатите от изследване по актуална област - за постигане на ефективен учебен процес е нужно съвременното дигитално поколение да се обучава в богата на технологии среда при съвременни методи на работа, които да поставят ученика в активна позиция. Разработваната проблематика в дисертационния труд има практически приложение за придобиването на дигитални

компетентности като необходимост за успешната реализация в съвременния живот на дигиталното поколение.

3. Познание на проблема

Румяна Карадимитрова има широки познания в областта на разработвания проблем. Докторантът умело прави анализи на литература по разглежданата проблематика и на резултатите от проведените изследвания относно прилагането на конструирания методически модел за повишаване успеваемостта на учениците, нивото на техните дигитални компетентности и информационна култура.

Всичко това и проведената апробация в учебната практика показва познание на разглежданата тематика.

4. Методика на изследването

Методиката на изследването е адекватна на поставените конкретни цели и задачи:

- Разработване на авторски методически дигитално-езиков модел (CDL-Модел) за формиране на дигитални компетентности на учениците от начална училищна възраст и развиване на езиковите им и контекстни компетентности чрез интегриране на дигитални технологии в учебния процес.
- Апробиране на педагогически експеримент за установяване на ефективността на разработения авторски методически модел.

5. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 162 страници в основната си част и 24 допълнителни приложения. Използваната литература съдържа 97 източника, от които: 26 източника на кирилица, 48 източника на английски език и 23 интернет източника. Списъкът на авторските публикации по дисертацията се състои от 6 заглавия.

Дисертационният труд е логически структуриран в увод, три глави, заключение, двадесет и четири приложения, списък на използвана литература и списък на авторските публикации по темата.

В Първа глава „Теоретични основи на дисертационния труд“ е проучена и анализирана немалък обем педагогическа и научно-методическа литература. Прави се проучване на интегриране на технологии в учебния процес за формиране на дигитални компетентности в начална училищна възраст и за развитие на езикови и контекстни компетентности в начална училищна възраст. Състои се от две части — „Иновативни практики и проекти на ИКТ в обучението” и „Нормативни документи”.

Втора глава „Компетентностен дигитално-езиков модел“ на дисертационния труд е посветена на CDL-Моделът (Competency Digital-Language Model). Този методически модел, наречен Компетентностен дигитално-езиков методически модел, е разработен от докторанта, с помощта на научните му ръководители. Предназначен е за учебните часове по български език и литература в четвърти клас. Представена е схематично моделната структура на CDL-Модела, като е описана концептуалната му рамка. Тя включва 4 компонента — Съдържание, Оценяване, Методи и Форми и Управление, които са описани подробно.

Най-подробно е описан компонент „Съдържание“, който включва:

- Ядро, състоящо се от Дигитални компетентности, Езикови компетентности и Контекстни Компетентности;

Обвивка на ядрото, състоящо се от 2 логически свързани методики, разгледани в отделни модули, именувани „Блогинг“ и „Makey“.

Описани са същността, структурата, съдържанието и приложението на разработения от докторанта авторски „Учителски блог“.

В Трета глава „Резултати и анализи“ са включени констатиращ, формиращ и контролен етапи. С констатиращия етап се прави входяща диагностика чрез тестово изследване. Формиращият етап реализира аprobацията на CDL-Модела. В него се прилага разработеният изследователски инструментариум и се събират сурови експериментални количествени и качествени данни. Контролният етап сравнява резултатите от входящата и изходящата диагностика.

В края на всяка глава са направени изводи от проведените изследвания.

В Заключението са представени постигнати резултати, приноси на дисертационния труд, списък на авторски публикации и изнесени доклади по темата, декларация за оригиналност и участие в научни проекти. Описани са перспективи за бъдещо развитие на изградения методически модел.

В приложенията са включени анкети и текстове, използвани в процеса на изследване, таблици с резултати, публикации на автора на дисертационния труд.

В специална таблица са показани връзките между приносите, задачите и мястото на описание в дисертационния труд.

Приноси на дисертационния труд и значимост за науката и практиката

Основните приноси на дисертационното изследване имат научно-приложен и приложен характер:

- ✓ Направен е задълбочен анализ на възможностите за интегриране на различни дигитални технологии в учебния процес, с цел повишаване неговата ефективност;
- ✓ Разработен е авторски компетентностен дигитално-езиков методически Модел, базиран на технологии (CDL-Моделът), за развитие на дигиталните, комуникативно- речевите и контекстните компетентности у учениците в начална училищна възраст;
- ✓ Създадено е авторско съдържание и структура на блогинг платформа с методическа насоченост към учебния процес по БЕЛ в начален етап на образование;
- ✓ Разработени са авторски системи от уроци към модулите „Блогинг“ и „Makey“ на CDL-Моделът. Те могат директно да бъдат приложени в педагогическата практика;
- ✓ Извършен е педагогически експеримент за установяване на ефективността на изградения методически модел. С обработката на получените резултати се потвърждава хипотезата на дисертационния труд.

Публикации по темата на дисертационния труд

Получените резултати са добре апробирани в 6 научни труда в списания. На три статии Карадимитрова е автор, в една е съавтор на второ място и в две на трето. Пет публикации са на български език и една на английски. Публикувани са както следва:

- Една статия в „Journal of Process Management – New Technologies“, 2017;
- Три статии в списание „Образование и технологии“, 2018, 2019, 2020, 2021;
- Една статия в „Наука и образование“, 2020.

Прави впечатление, че тези публикации целенасочено представят отделни части от дисертационното изследване. Този факт и направената апробация в практиката са показател за наличие на траен интерес у докторанта към изследваната проблематика.

Резултати на дисертационното изследване са докладвани на IX, X, XI Научно-практически образователни форуми „Иновации в обучението и познавателното развитие“, гр. Бургас, Център за творческо обучение, 2018, 2019, 2020 и 2021 г.

Румяна Карадимитрова участва в следните научно-изследователски проекти:

- 2 проекта, финансирани от НИС при Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас на теми „Модел за интегриране на интерактивни софтуерни и хардуерни технологии при обучението и възпитанието в детската градина и началното училище“ и „Игрови модели в детската градина за интелектуално и личностно развитие на детето“.

- 1 проект на тема: „Дигитални компетенции и медиа образование в предучилищна и начална училищна възраст“ финансиран от Фонд научни изследвания (Фундаментални изследвания) към МОН.

6. Лично участие

Личният принос на Румяна Иванова Карадимитрова в проведеното дисертационно изследване и при получаване на съответните научно-приложни и приложни резултати, както и тяхната апробация в учебната практика, не буди съмнение.

7. Оценка на автореферата

Авторефератът съдържа 32 страници и представя основните резултати, получени в дисертационния труд. Той отразява достатъчно пълно съдържанието на дисертационния труд, основните приноси и тяхната апробация. Авторефератът дава добра представа за изследванията и получените резултати.

8. Критични бележки и препоръки

По време на предаврителното обсъждане на проекта за дисертационен труд бяха направени редица критични бележки и препоръки. За съжаление в представения за рецензиране дисертационен труд са отразени само малка част от тях.

9. Лични впечатления

Не познавам Румяна Иванова Карадимитрова.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки критичните бележки и препоръки представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” и специфичните изисквания на Факултета по математика и информатика при ПУ „Паисий Хилендарски” за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

Давам положителна оценка за дисертационния труд, автореферата, научните публикации и научните приноси на Румяна Иванова Карадимитрова.

Предлагам на членовете на научното жури да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” на **Румяна Иванова Карадимитрова** в област на висше образование: „1. Педагогически науки”, професионално направление „1.3. Педагогика на обучението по ...”, докторска програма: „Методика на обучението по информатика и информационни технологии“.

12.05.2022 год.

гр. Пловдив

Подпис:

/Проф. д-р Асен Рахнев/

стр. 6 от 6